

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 1 av 16

I denne oppgaven kommer jeg til å ta for meg begrepene autonomi og paternalisme. Jeg kommer først til å legge frem definisjoner på begrepene og hva dette innebærer. Videre vil jeg legge frem ulike etiske perspektiver rundt disse begrepene og ulike utfordringer som kan oppstå i forbindelse ~~med~~ ved bruk i situasjoner hvor dette anses som korrigerende.

Jeg kommer også til å presentere forklaringer på generelle begrep innenfor profesjonsetikken ettersom jeg anser dette som relevant for oppgaven og for å vise mitt syn for å understreke hva det har å si for hverandre.

I forhold til de etiske aspektene forstår jeg dette som hvilke elementer innenfor profesjonsetikken man må ta hensyn til, vurdere og eventuelt velge bort.

Til slutt vil jeg komme med et lite tilbakeblikk og se ~~er~~ hva som kan gjøres i eksempelet med N.N. som blir brakt til legevakten av sin far.

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23. 11. 11.
Ark nr. : 2 av 16

Oppgave nr. 2.

Paternalisme er et begrep innenfor ^{profesjons}etikken som innebærer at den profesjonelle legitimt kan begrense en persons autonomi med den hensikt at det er til den andre persons beste. Denne "andre" er som regel en pasient eller klient som møter den profesjonelle gjennom et møte ansikt til ansikt. Pasienten /klienten har tatt kontakt med den profesjonelle fordi han /hun har behov for den profesjonelles kunnskap, kompetanse eller erfaring. Den profesjonelle er, slik jeg ser det, en som har gjennomført en høyere utdanning med hovedsakelig teoretisk og akademisk kunnskap, sammen med en praksis av en viss lengde. De profesjonelle inngår også i en kollektiv sammenslutning med et samfunnsrettet mandat. De utfører en oppgave på vegne av samfunnet, og det er satt visse retningslinjer, kriterier og regler for gjennomføring av dette arbeidet. Samtidig får de profesjonelle status, ulike privilegier med tanke på lønn, arbeid og utgrunde. På grunn av de profesjonelles mandat og det som er satt som deres arbeidsoppgaver og plikter, har de mulighet og tillatelse til å utøve paternalisme overfor en medborger. Paternalisme kan brukes hvis det er fare for den andres (pasients/klients) liv, men også hvis det er fare for at pasienten /klienten kan påføre fare for andres liv, se og vel.

Allerede i andre linje har jeg kommet inn på begrepet autonomi. Dette er en egenhet som tilegnes mennesket i forhold til at vi "alle sammen" innehar en grad av selvbestemmelse. Dette innebærer at vi har rett til å bestemme over oss selv og ta selvstendige valg som omhandler oss selv. Vi har frihet til å utvile oss slik vi vil, så lenge våre valg eller handlinger går utover et annet individs ~~liv~~ frihet og autonomi. På den måten kan man nesten si at mennesket er autonom innenfor visse

Emnekode : ET-401

Kandidatnr. : 2001

Dato : 23.11.11

Ark nr. : 3 av 16

rammer som ikke går utover andre. Akkurat dette med begrensninger kan sammenlignes litt med den negative friheten vi finner i forhold til slipp. Negativ frihet innebærer at man kan løse utfordringen eller situasjonen akkurat som man synes er best så lenge man holder seg innenfor de grensene, eller rammene, som er satt av noen "høye opp", en med mer autoritet. Autonomi blir av mange sett på som helt nødvendig for å kunne være et menneske idag og mange vil også kjempe for at først mulig oppnår fullverdig autonomi slik at de kan utvikle seg på samme måten som "de andre". Da kan man trekke paralleller til Edvard Saids teorier og uttalelser om "Orienter" og ~~de~~ de vestliges oppfatninger om de som kom fra Orienten hvor ikke alt var som i Vesten, og heller ikke synet på mennesket som individ. Hvor selvbestemmende, eller i hvilken grad autonomien til, et menneske skal være blir også satt i sammenheng med samtiden og de diskusjoner som individet som eksisterer på den tiden. Diskusjoner er i følge Foucault rammer for forståelsen av f.eks. individet som forandrer seg og utvikler seg samtidig med samfunnets utvikling av historie og kultur.

Autonomi kan også settes i sammenheng med beslutningskompetanse. Dette begrepet innebærer hvor kompetent et menneske er i forhold til å gjennomføre valg eller beslutninger. Ulke stadier i livet (alder) fører til ulik grad av beslutningskompetanse i mange tilfeller. Psykiske utviklingshemninger kan føre til det samme og kunnskapsnivå om situasjonen kan føre til at en helt vanlig oppgående person kan bli ansett som beslutningsinkompetent på grunn av for lite kunnskap om konsekvenser og gjennomføring. De som normalt sett har beslutningskompetanse, men som mister denne i spesielle situasjoner vil falle under en kategori som omtales som partill beslutningskompetanse. Da kan det bli den profesjonelles oppgave å haue kunnskapsnivået til pasienten/klienten og på den måten gjøre han/hun til mer beslutningskompetent

Emnekode : ET- 401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 34 av 16

nar det gjelder det spesifikke situasjonen man har kommet opp i.

I forhold til paternalisme tar man utgangspunkt i at den andre ikke har god nok innsikt selv og at noen må bestemme for den. Tidlig i forklaringen av paternalisme skrev jeg at det er den profesjonelle som legitimt kan begrense en persons autonomi, men vi kan også se eksempler på at f.eks. foreldre kan utøve paternalisme overfor sine barn. F.eks. et barn som ikke vil pusse tennene før natten vil i de aller fleste tilfellene tvinges til å pusse tennene selv om han/hun ikke selv vil med forklaring fra mor eller far om at "det er til ditt eget beste for ellers kommer karies og balitus". Normalt sett vil ikke dette kalles for paternalisme innenfor husets fire vegger, men heller bli omtalt som kjærlighet, omsorg og barneoppdragelse. Vi kan trekkje paralleller tilbake til relasjonen mellom pasient/klient og profesjonell med dette eksemplet til f.eks. pasienten og sykepleieren (noen vil argumentere for at sykepleiere ikke faller inn under kategorien profesjonelle, men jeg velger å gjøre dette pga deres utdanningsnivå, samfunnsmandat og profesjonsetikk). Pasienten vil ikke pusse tennene men på grunn av hygiene er sykepleieren nødt til å gjennomføre dette mot pasientens vilje ettersom "det er til ditt eget beste". Da kalles det kanskje ikke for kjærlighet (mest sannsynlig ikke...), men hvis ikke sykepleieren hadde pusset pasientens tenner og denne hadde fått tannleggefremmelse, ville sykepleieren ha måttet forklare seg hvorfor hun/han ikke har gjort "jobben sin på en ordentlig måte og i henhold til det samfunnsoppdraget som er gitt blant annet sykepleierne" å ta vare på og sørge for at deres pasienter har det så bra som mulig i den situasjonen de befinner seg i.

Det finnes ulike former for paternalisme. Mye paternalisme er den varianten som er "mildest". Pasienten/klenten har ingen mulighet

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23. 11. 11.
Ark nr. : 5 av 16

eller grunnlag for å vite hva hun/han vil og noen må derfor bestemme for ham/henne. Den andre varianten er hard paternalisme. Dette er den varianten hvor noen bestemmer over pasienter/klienter og gjennomfører tiltak og behandlinger mot hans/hennes vilje. Dette er også det som "manieren i gata" ville kalt for tvang. En tredje form for paternalisme er den skjulte paternalismen som det er vanskelig å få øye på. Dette kan vi f.eks. finne i språket og språkbruk ved at man bruker et språk som mottageren ikke kjenner godt nok til, eller ikke har noen forutsetning for å ha kunnskap om. Dette har sikkert mange opplevd hos legen, hvor man lure på om man har fått kreft eller en annen alvorlig sykdom på grunn av alle fremmedordene som formidles, men så viser det seg at det ^{bare} var oppstatt betennelse i fingeren som følge av flus... Det er også varianter av paternalisme hvor man ønsker at noen skal bestemme over en fordi man tidligere har erfart at man ikke får det til på egenhånd, eller man er redd for at man ikke skal klare å holde seg unna. Dette kalles for selvbinding og nær til balle på Odysseus som ba om at mannskapet bandt han til en mast i båten fordi han var redd for at han ikke skulle klare å ikke la seg forføre av Sirenenes sang. Vi kjenner nok dette bedre som frivillig tvang, selv om dette også brukes om at noen ~~viser~~ må stille opp frivillig og er det ingen som melder seg velges det ut noen som tvinges til å fremstå som frivillig til å gjennomføre ulike oppgaver.

Paternalisme blir som regel oppfattet som noe slemt og utehyggelig og at man krenker et menneskes autonomi og selvbestemmelse. Dette er i og for seg riktig, men det er likevel ikke riktig. Det ligger som regel mye mer balle en slike handlinger enn det lekmann stort sett er klar over. Noe jeg skal komme nærmere inn på.

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23. 11. 11.
Ark nr. : 6 av 16

Ettersom de profesjonelle har blitt tildelt en oppgave de skal utføre for innbyggerne i et samfunn, har de oppradd en status som gjør at de kan gjennomføre ulike handlinger som en medroger ikke har tillatelse til å gjennomføre. De har ^{bl.a.} mulighet til å gripe inn og bestemme over en annen person så lenge dette er til det beste for den andre. Hvis en lege velger å legge inn en pasient selv om pasienten nekter dette, har likevel legen tillatelse til dette så lenge det kan forsvares med at pasienten får det mye bedre. Hvis en telemann velger å holde en annen sperret inne på grunn av at den andre oppfattes som en fare for seg selv, bli dette karakterisert som frihetsberøvelse og er en straffbar handling selv om innesperringen ble gjort i beste mening. Innenfor sinnelagsetikken blir det sagt at den som utfører denne type etiske ikke nødvendigvis er etisk god om man/hun krenker en annen persons selvtilit og selvfølelse. Det å være barmhjertig hjelper ikke så mye på å være etisk god om den man er barmhjertig overfor opplever det som en krenkelse. Et eksempel på dette er tvangssteriliseringen av romani-folket i Norge hvor man skulle begrense deres reproduksjon ettersom de ble sett på som arvrikere i det daværende norske samfunnet. Rom-folket opplevde en behandling som stridte mot deres selvfølelse, mens de som gjennomførte både tvangssteriliseringen og tvangsplasseringen av rombarn på barnehjem og institusjoner gjorde det ut fra deres retningslinjer og ønske/krav fra samfunnet. Profesjonelle som samfunnets volutere og besluttere sammenfaller med Foucaults innfallssnitkel ^{om} ~~og~~ profesjonsetikken.

Innenfor denne innfallssnitkelen trækker Foucault både frem maktaspektet og paternalismen som må ^{utføre} ~~utføres~~ profesjonsetikken på. Det er viktig for et samfunn at det har kontroll på de som ikke følger de lover og regler som er satt, og at de som skiller seg ut må tas hånd om. Dette var ~~en~~ tidligere oppfatningen om profesjonelle og deres oppgave tilbake til samfunnet. Det er også slik

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 7 av 16

i dag, men ikke like "ekstremt" som i tilfellet med romfolket. De som ikke følger et samfunns lover og regler blir oppfattet som kriminelle og kriminelle får straff (som regel og hvis de blir tatt). Likevel ser vi en ^{mulig} tendens om at profesjonelle utfører inngrep i forbindelse med foreldres valg om funksjonshemmede barn. Dette er en debatt som pågår, men her kan legen møte på ulike etiske problemstillinger i forbindelse med deres arbeid. Dette omhandler mer foreldres rett til selvbestemmelse og ikke paternalisme, så jeg velger å avslutte dette eksempelet der om at debatten pågår og at enn så lenge har også de barna som blir sett på som utviklere pga sine mangler eller funksjonshemminger tilgang til det norske samfunnet på like linje med alle "oss andre".

Hvis legen i eksempelet med N.N. som kommer til legevakten med sin far, ~~gjør~~ ^{vurderer} å legge inn N.N. er det ulike aspekter han må ta hensyn til med tanke på situasjonen, sin stilling og sitt samfunnsoppdrag. Selv om legen innehar en makt til å utføre handlinger som strider i mot N.N.s egen vilje, så kan han ikke gjøre dette hvis det ikke kan begrunnes. Trangsinnleggelse skal ikke brukes bare for at dette virker som den enkleste og beste løsningen, også for samfunnet generelt om ikke det kan forsvares på rett måte. N.N. beskrives som forvirret og tydeligvis psykisk syk, men har ikke kommet til legen frivillig ettersom han er brukt dit av sin far. Normalt sett oppsøker vi lege "frivillig" fordi vi er nødt. Vi er avhengige av legens kompetanse og kunnskap for at vi skal komme oss tilbake til normal tilstand. Det er ikke dermed sagt at vi møter opp hos legen på samme måte som til et kort besøk selv om vi dukker opp frivillig. La oss kalle det "nødvendig frivillighet". Det profesjonelle møtet baserer seg dermed på møtet mellom mennesker hvor den ene har noe som den andre behøver eller ønsker seg. I eksempelet kan

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 8 av 16

det virke som at N.N. ikke selv ønsker å være der, men at faren har tatt et valg om at dette skal han ikke å løse på egenhånd.

For at legen skal kunne komme frem til at tvangsinnlegge er den rette måte å behandle dette på, må han vurdere N.N.s beslutningskompetanse. Hvis vi tar utgangspunkt i at legen ikke kjenner N.N. fra før, sannsynligheten for dette er stor ettersom de er på legevakter og ikke hos fastlegen, ~~men~~ har han ikke tidligere kunnskap og erfaring om N.N. å lenge seg på. Han har tre elementer tilgjengelig: N.N. selv, faren og N.N.s sykehistorie. Hvis legen ikke kjenner til N.N. fra før og han må vurdere om han er beslutningskompetent for å avgjøre om han skal følge N.N.s ønsker eller gjennomføre hard paternalisme, kan han bruke faren som en kilde for å innhente nødvendig informasjon. På den måten kan han få et bedre innblikk i N.N.s liv og hverdag. Sykehistorien forteller om flere tvangsinnlegg som man kan anta ikke har ført til noen særlige resultater ettersom han kommer tilbake igjen og igjen. I samtale med faren må legen stole på at faren snakker sant. Det må være tillit til stede. Hvis legen tror at faren lyver, er det egentlig ikke noe nts for legen å snakke med han. Men hvis legen har tillit til faren, mens faren ikke forteller sannheten fordi han ikke ønsker at sønnen skal bli med hjem, vil legen basere sin avgjørelse på feilaktig informasjon. Hvis N.N. blir fremstilt som ikke beslutningskompetent og legges inn selv mot mange protester, mens han egentlig er beslutningskompetent vil den harde paternalismen som utføres bli opplevd som et enda større overgrep enn om han ikke var beslutningskompetent. Denne handlingen kan da i ettertid falle tilbake på legen og hans rolle som lege, og skape ettertenninger rundt hans posisjon som profesjonell.

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 9 av 16

I møtet mellom lege og N.N./far ligger det til grunn en tillit. Man oppsøker ikke en profesjonell om man ikke har tillit til dennes kunnskap, kompetanse og rolle som profesjonell. N.N.s far har tillit til at legen vil gjøre det beste for N.N. og faren gir dermed N.N. til legen slik at han kan gjøre det han kan for N.N. Faren stoler på legen og N.N. betyr mye for faren, dermed er det nødvendig med tillit i dette forholdet. Som jeg nevnte tidligere er det også nødvendig med tillit ~~innenfor~~^{andre} veien også. Noen teoretikere/filosof/sosiologer vil si at utviklingen av profesjoner er tillitsnedbrytende. Dette innebærer at de er skeptiske i forhold til at oppgaver som tidligere ble løst innenfor lokalsamfunn og familien nå blir delegert til fremmede folk. Det at man har mer tillit til fremmede og større grupper betraktes som tillitsfremskaffende av andre. Kritikerne til profesjonsutvikling påpeker at bekräftes tillit og selv tillit svelkes sammen med drømmeløften og at man dermed ikke tror at man kan løse ting på egenhånd. Dette fører til at de profesjonelle blir veldig ettertraktet, det blir lange køer og påske øker. I N.N. og farens tilfelle vil jeg anta at de opplever ettertraktetheten og lengre ventetid...

Sammen med den informasjonen legen innhenter og gjennom samtale med faren, sykehistorien og møtet med N.N., kan han ta en avgjørelse ved også å la skjønn spille en rolle. Skjønn er en resonneringsprosess hvor man kommer frem til løsning på situasjonsbeskrivelsen gjennom bruk av normer for den situasjonen man har hamret opp i. Her finner man blant annet pliktnormer som forteller hva man bør gjøre i forhold til den situasjonen som utspiller seg. Et eksempel her er om man kommer fast til en trafikkulykke ringer man etter hjelp fordi det er det man har plikt til å gjøre i en sann situasjon for man eventuelt setter i gang med førstehjelp. Det er viktig å merke seg at dette er en plikt vi har i Norge og at det sikkert ikke er slik

Emnekode : ET 401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23. 11. 11.
Ark nr. : 10 av 16

i alle land i verden. I Norge er man pliktig til å stoppe og det blir ansett som kriminelt å stille av fra et ulykkessted. En annen form for normer innenfor skjønn er de instrumentelle normene. Disse brukes i situasjoner hvor det f.eks. er ønske eller begjær involvert. Dette kan også forklares med "hvis... så..." Hvis jeg ønsker å bestå eksamen, så bør jeg forberede meg, er et konkret eksempel på en slik situasjonsbeskrivelse hvor de institusjonelle normene spiller inn på resonneringen. Vi har både svakt og sterkt skjønn. Svakt skjønn er når det allerede er satt regler for hvordan en situasjon skal handles, mens sterkt skjønn er når det kreves mer av den som resonnerer seg frem til løsningen fordi det ikke er så klare rammer. Pliktformen er en del av et svakt skjønn.

Skjønn spiller sammen med dømmekraft. Dømmekraften består av ulike elementer som f.eks. personlige erfaringer, yrkeserfaringer, konvensjoner og rutiner, og forbilder og eksempler. Personlige erfaringer trekkes inn i profesjonsutøvelsen og dømmekraft på bakgrunn av at profesjonsutøvere alltid vil bære med seg private erfaringer og at det er en og samme person som innehar den samme dømmekraften. Yrkeserfaringer er de erfaringene man får gjennom arbeid, og opplevelser blir ikke erfaringer før de er bearbejdet og reflektert over. Konvensjoner er det ^{som andre} man forventer at man skal gjøre med f.eks. en pasient i en bestemt situasjon, mens rutiner er det som er best man skal gjøre og som man alltid gjør. Forbilder bruker man ofte i sin tilegning av kunnskap. Man lærer av andre og hører etter disse, det gjør man hele livet. Eksempler lærer man også av ettersom disse gir et innblikk i hvordan det kan være i en gitt situasjon. Til grunn for dømmekraften ligger den etiske fordringen. Denne sier at man ikke skal bruke den makten man har til å møte sin egen kalde, men at man skal gjøre det beste for den andre. Man skal ikke vinne på bekostning av andre, men legge til rette for at andre skal gå

Emnekode : ET 401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 11 av 16

seirende ut.

I forhold til paternalisme og skjønn og dømmekraft kan det være vanskelig å alltid benne hvorfor man har gjort det slik som man har gjort. Dette er fordi dømmekraft og skjønn er tankeprosesser som brukes der hvor reglene ikke sier klart hva man skal gjøre, og det er nødvendig å se an situasjonen og gjennomføre tiltak ut i fra den situasjonen som oppsto. Likevel kan man forsvare et paternalistisk handling og begrense en annens autonomi med bakgrunn i hvorfor man gjorde som man gjorde og hvilke konkrete hendelser man tok utgangspunkt i da man fattet de avgjørelser som man gjorde. Utfordringen kan oppstå når den man utførte paternalisme ovenfor uttaler seg om hvilket overtramp dette følees som og at det var grov feilbehandling. Autonomi er noe som settes høyt i det norske samfunnet og vi er opptatt av at hver og en skal få ta egne beslutninger. For en profesjonell som til tider er nødt til å begrense denne selvbestemmelsen kan det være utfordrende i forhold til at man ikke ønsker å utføre en handling som i en annen situasjon ville vært straffbar, men med tanke på den utdannelsen man har og en ed man kanskje har avlagt, er det dette som anses som det eneste rette. I noen tilfeller kan også retningslinjer og skjønn/dømmekraft komme i konflikt med hverandre fordi reglene forteller noe annet enn det som føles riktig. I disse situasjonene er det derfor viktig at den profesjonelle ser den andre og ikke oppfører seg som en regelbryter. Da kan ofte pasienten/klienten føle at den profesjonelle hverken ser den eller lytter til det den har å si. I tilfellet med N.N. kan den profesjonelle oppleve at det er vanskelig å lytte til N.N. fordi man ikke klare å uttrykke seg og er forvirret. Da er det likevel viktig at man behandler N.N. som et medmenneske og ikke et objekt. Den treleddete relasjonen (menneske - menneske - objekt) kan derfor være nyttig

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 12 av 16

å tenke gjennom for å opprettholde et godt møte og forklare overfor N.N. hvorfor man fattet den beslutningen som man gjør. Likevel er den treleddete relasjonen vanskelig å opprettholde i ulike situasjoner fordi pasienten/klienten ikke forstår det man snakker om pga manglende kunnskap om det området. Da er det ofte enklere å utelate "det andre mennesket" og kun fokusere på saken. Pasienten/klienten sitter igjen med en følelse av å bli dårlig behandlet selv om han/hun får den samme behandlingen som andre i samme situasjon. Det er altså en balansegang mellom å være for medmenneske og for profesjonell.

Når en profesjonell kommenterer bakgrunnen for sine handlinger åpner han/hun opp litt av sin usikkerhetssone. Dette er Leagstrups betegnelsen på den sonen vi har for oss selv som andre ikke har tilgang til. Ethvert menneske har sine grunner og motiver for å gjøre som de gjør, men vi kan ikke spørre etter motivene. Vi kan se ^{høre} og oppleve hva den andre gjør, noe som kan karakteriseres som grunner, men hvis vi angriper deres motiver for disse grunnene beveger vi oss inn i den andres usikkerhetssone. Hvis vi f.eks. er i en debatt og sier til den andre at "det sier du bare fordi du vil tjene penger på resultatet" har vi krysset grensen for det som anses som akseptabelt. Dette setter den andre i en ubekvem posisjon og debatten er ikke lenger saklig. Den har begynt å bevege seg ut mot personangrep og i stedet for argumentering har man oppnådd forsvar og "driftslenging". Likevel er det noen som har mulighet til å gå inn på motivene til den enkelte ^{legitimt} og det er psykologer og innenfor psykiatrien. Disse er nødt til å snakke om motiver for å oppnå utvikling og bedring. Gjennom slike samtaler kan det være at det dukker opp ting som fører til at man må gripe inn og opptre paternalistisk for å unngå at pasienten er til skade for seg selv eller andre. Det er mulig å få tilgang til den enkeltes motiv selv om man ikke er profesjonell. Man må

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 13 av 16

da gå frem på en var og salelig måte slik at den andre ikke opplever det som et overtramp og overgrep på egen person. Ved å salelig spørre om man kan få vite hvorfor f.eks. datteren ikke vil gå på skolen eller ikke vil spise kan man få tilgang til et område man vanligvis ikke får tilgang til. utfordringen her er å reagere og handle korrekt ut i fra de opplysningene man får slik at man ikke mister den tilliten som har blitt vist. Paternalisme kan også oppstå utenom profesjonene, men for mange er det vanskeligere å akseptere at en som er nære utfører en slik målt enn en profesjonell.

Når noen går til det skrittet å utføre paternalisme ovenfor et medmenneske så er det, forhåpentligvis, ikke for å demonstrere sin makt, men for å hjelpe den andre til å oppleve det gode liv, eller i allfall så godt liv som mulig. I følge Parsons innfallssinnhet om profesjoner skulle disse være som gode hjelpere mot medborgerne i samfunnet. De skulle være følelsesnøytte, universelle, kollektivt orienterte, prestasjonsorienterte og begrensete. I tillegg var det de profesjonelle som hadde kunnskap om å tilhøre et medborgerskap og hvilke rettigheter og plikter man hadde når man skulle være en del av en slikt samfunn. Som medborger har man rett på visse tjenester, men man har også plikt til å sette seg etter bestemmelser. Dette skulle de profesjonelle hjelpe til med og på den måten skille det opp så kalte "nye profesjoner". Ved å begrense et annet menneskes autonomi gjør man en inngrep som kan oppleves som ubehagelig, men skal man være profesjonell må man også gjøre ubehagelige ting hvis dette er til den andres beste. Man kan ikke bare begrunne ting med at det er til den andres beste, men også forklare hvorfor. Hvis man ikke har en grunn kan paternalismen bli en form for makt demonstrasjon som går utover en annens livskvalitet. Man skal opprettholde menneskeverdet selv om man kutter ned selvbestemmelsen.

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 14 av 16

Paternalismen er en form for malt utøvelse til noen mange si, og malt er i mange settinger negativt. Likevel kan malt være ~~positivt~~ positivt i den forstand at den er produktiv. I visse tilfeller kan malt produsere kunnskap. Vi kan få en forståelse av menneskers oppførsel i bestemte situasjoner over tid ved f.eks. overvaking på t-banestasjoner. Ved "gammeldage" skoler hvor elevene sitter på rekket og iad med læreren i front kan man tilegne seg kunnskap om hvordan barn i en viss alder oppfører seg og uttrykker seg. Elevene kan f.eks. lære om hvordan jukse og kommunisere uten at læreren legger merke til det i tillegg til den faglige kunnskapen. ~~Paternalismen~~ Denne formen for undervisning er en variant av panoptismen hvor man overvaker mange på samme tid. Dette er i utgangspunktet en form for arkitektur som ble utformet i forhold til fengsler hvor fangene visste at de kunne overvakes til en hver tid, men ikke av hvem, om eller når de ble iaktatt. Paternalisme blir en form for panoptisme med tanke på at en som fratras en del av sin autonomi som regel blir overvaktet på ett eller annet vis enten det er i klasserommet, fengselet eller på sykehuset. I klasserommet er det en ~~innad~~ form for paternalisme ettersom elevene er selvbestemte innenfor gitte rammer og de må forholde seg til de regler og normer som finnes for å være en del av klasseromsundervisning.

Når man ser tilbake på det jeg har skrevet i denne oppgaven ser man at det finnes etiske aspekter rundt det å skulle utføre paternalisme og at det kan være vanskelig å gjøre en slik handling ettersom tanken om et menneskes autonomi settes så høyt. Likevel er dette noe en profesjonell kan gjøre i lys av sin status som nettopp profesjonell. Man skal nok derfor være forsiktig med å si at de profesjonelle kun ønsker å benytte sin malt og være autoritære ettersom de innehar en kunnskap og kompetanse som ikke alle har mulighet til å tilegne seg. Profesjoner blir i utgangspunktet dannet for å selve seg mot kvalifikasjoner og lærer innenfor nyttige

Emnekode : ET-401

Kandidatnr. : 2001

Dato : 23.11.11.

Ark nr. : 15 av 16

Samfunnsoppgaver. Det vil derfor alltid være et asymmetrisk forhold mellom profesjonell og klient/pasient med tanke på denne kunnskapen og man må som klient/pasient stole på at den profesjonelle gjør som han/hun skal utifra det mandatet som er satt av samfunnet. En profesjonell har fått en tillit ~~overfra~~ ovenfra med tanke på autorisasjoner og sertifikater og får tillit nedenfra med tanke på at medborgere oppsøker allurert denne profesjonelle. Hvis en profesjonell misbruker disse tillitene kan han/hun oppleve at pasienter/klienter utebri, vokter til andre (f.eks. pressen) og den profesjonelle kan miste sin autorisasjon og får ikke penger som dette. På grunn av at profesjoner blir ansett som lukkede grupper (Weber) kan det være vanskelig å komme til bunn i slike saker. Profesjonelle beskytter profesjonelle og det er vanskelig å få ^{tilgang} innpass. De ønsker at det skal være vanskelig å få innpass og "holder kortene tett til brystet". Det skal heller ikke være hvem som helst som skal få mulighet og de utfører handlinger med utgangspunkt i profesjonens beste, ikke alltid pasienten, og feil kan oppstå.

Paternalisme blir altså av mange oppfattet som et overgrep mot et menneske, men med utgangspunkt i profesjonens oppgave er det i visse tilfeller nødvendig. Ettersom N.N. ble brakt til legevakten av sin far er det nok ganske alvorlig ettersom det ikke kunne vente til fastlegen var tilgjengelig for utredning. Faren er bekymret og vil N.N. sitt beste. Legen er usikker, men vil N.N. sitt beste (far si høyt). N.N. blir ansett som psykisk syk og vil det som han mener er sitt beste slik han har det nå. En vanskelig avgjørelse for legen, men bruker han den kompetansen, erfaringen, dømmekraften og skjønnets han innehar ~~med~~ med beste hensikt, vil han nok komme frem til den beste løsningen for dem alle. §3 Han kan jo også velge å legge han inn med begrunnelse om at har

Emnekode : ET 401
Kandidatnr. : 2001
Dato : 23.11.11.
Ark nr. : 16 av 16

NN blir ansett som beslutningskompetent kan han ta avgjørelsen på egenhand. Hans autonomi tilbakesettes til normalen. Er NN under myndighetsalder er det uloveleg faren som tar avgjørelser på vegne av NN, og så får vi satse på at han er beslutningskompetent. Eller så må legen bruke det han har tilgjengelig for å fatte den rette beslutningen. Det er jammen ikke lett å være profesjonell i dag!!